Provtagningsanvisning Spinalvätskeanalyser - Hälso- och sjukvård Region Gävleborg

Innehållsförteckning

Allmänt för all spinalvätskeprovtagning
Provtagning vid hjärnblödningsmisstanke (subaraknoidalblödning)
Provtagning vid meningit- och meningoenchefalitmisstanke
Provtagning vid demens- och MS-utredning
Revideringar

Allmänt för all spinalvätskeprovtagning

- Ange alltid tidpunkt för provtagning (första droppen).
- Ange alltid tappningsnummer på rören.
- Prover transporteras snarast till laboratoriet.
- OBS! Transportera ej Csv-prov i rörpost.

Provtagning vid hjärnblödningsmisstanke (subaraknoidalblödning)

Remiss	Elektronisk remiss från journalsystem i Gävleborgs län eller pappersremiss 1 Bassortiment Gävleborg (skriv för hand under övriga analyser)
Provtagning	Cerebrospinalvätska 1. 10 mL plaströr med skruvlock (flera). 2. Märk rören i ordningsföljd 1, 2, 3 osv. med tuschpenna. 3. Provtagningstid måste anges. 4. Minsta provmängd totalt 6 mL (minst 2 mL/rör). 5. Vid analys av Pt—Csv, abs bedömning analyseras även Csv-Albumin.

Csv-rör 1 Min 2 mL	**Csv-rör 2** Min 2 mL	**Csv-rör 3 (sista röret)** Min 2 mL
Celler	Albumin (Laktat Glukos)	Celler Spektro-fotometri

Blod

1. P-Bilirubin (totalt) och P-Albumin i 5 mL Li-Heparin, gelrör, mintgrön propp.

2. P-Glukos i 3 mL Fluorid/citratrör (FC Mixture), rosa propp

Kan tas kapillärt.
Minsta blodmängd 0,5 mL (150 µL plasma).

Kontrollerat dokument gäller endast vid utskriftsdatumet

Förvaring/transport	Transporteras snarast till laboratoriet. Proverna bör vara laboratoriet tillhanda inom 30 minuter.
Analyserande laboratorium	Spektrofotometri: Klinisk kemi och transfusionsmedicin i Gävle och Hudiksvall Celler, Albumin: Klinisk kemi och transfusionsmedicin i Gävle, Hudiksvall och Bollnäs
Referensintervall	Leukocyter < 5 x10^6/L Poly 0 x10^6/L Mono < 5 x10^6/L Erytrocyter 0 x10^6/L Csv-Albumin 17–40 år < 280 mg/L 40–50 år < 320 mg/L > 50 år < 390 mg/L Pt—Csv, abs bedömning Netto-bilirubinabsorbansen (NBA) ≤ 0,007 AU Netto-oxihemoglobinabsorbansen (NOA) ≤ 0,020 AU Referensurvalsgrupp UK Guidelines, se Cruickshank et al.
Svarstid	Dagligen
Ackrediterad	Csv-Albumin: Ja Csv-Celler, Pt—Csv, abs bedömning: Nej
Efterbeställning	Kan inte efterbeställas.
Patientinformation	Ej tillämpligt
Biobanksprov	Nej
Kommentarer/övrig upplysning	Viktigt att notera: • Ange alltid tidpunkt för symtomdebut. • Provtagning för hjärnblödningsdiagnostik bör optimalt ske ca 12 timmar efter symptomdebuten då det är först då som bilirubin är säkert ökat. • Då erytrocyterna snabbt kan hemolysera in vitro är det av största vikt att Csv-provet lämnas inom helst 10 min men absolut inom 30 min till laboratoriet. • Vid för lång tid från provtagning till centrifugering (> 30 minuter) kan eventuellt förekommande erytrocyter hemolysera och ge falskt påvisbart oxihemoglobin. • Stickblödning kan ge erytrocyt- och hemoglobinökning i cerebrospinalvätska. • När prov för Pt—Csv, abs bedömning ska analyseras ska proven ljusskyddas (ex. med aluminiumfolie) från provtagningstillfället tills analysen utförs. Detta för att inte bilirubin ska brytas ner. • Vid barriärskada/inflammation ses ibland bilirubinökning i cerebrospinalvätska till följd av albumin- och bilirubininflöde från plasma. • Högt P-Bilirubin kan ge ökad mängd bilirubin även i cerebrospinalvätska, ffa ses detta under nyföddhetsperioden.

Kontrollerat garanteras endast utskriftsdatumet

	• Ta om möjligt 3–4 rör med minsta Csv-volym 2 mL/rör. • Felaktig märkning av rören (tappningsordning) kan försvåra eller omöjliggöra bedömningen.
Medicinsk bakgrund/ indikation	Analysen Pt—Csv, abs bedömning kan användas vid misstanke på subaraknoidalblödning (SAB), framförallt i de fall då datortomografi inte påvisat blödning.

Provtagning vid meningit- och meningoenchefalitmisstanke

Remiss	Elektronisk remiss från journalsystem i Gävleborgs län eller pappersremiss 1 Bassortiment Gävleborg (skriv för hand under övriga analyser) Pappersremiss 2 Odling och PCR Gävleborg Remiss från Akademiska sjukhuset i Uppsala: Mikrobiologi 2
Provtagning	Cerebrospinalvätska 1. 10 mL plaströr med skruvlock (flera). 2. Märk rören i ordningsföljd 1, 2, 3 osv. med tuschpenna. 3. Provtagningstid måste anges. 4. Minsta provmängd totalt 6 mL (minst 2 mL/rör).

Csv-rör 1 Min 2 mL	**Csv-rör 2** Min 2 mL	**Csv-rör 3** Min 2 mL
Odling/ Direkt- mikroskopi	Frysning/ Serologi/ PCR	Celler Laktat Glukos Albumin

Se även Provtagningsanvisning Liquor, odling och direktmikroskopi

Blod

5. 5 mL serumrör med gel, gul propp (eller kapillärprov i motsvarande mikrorör).

6. P-Albumin och P-CRP i 5 mL Li-Heparin, gelrör, mintgrön propp.

7. P-Glukos i 3 mL Fluorid/citratrör (FC Mixture), rosa propp.

8. P-Laktat i 5 mL NaF/Koxalatrör (rekommenderas) eller Na-hep.fluoridrör, grå propp **utan stas**.

9. Blodstatus i 5 mL EDTA-rör, lila propp
Kan även tas kapillärt, lila propp.

Kontrollerat garanteras endast utskriftsdatumet

	<table><tr><th>Serum</th><th>Li-heparin-plasma</th><th>Fluorid/citrat-plasma</th><th>NaF/Koxalat eller NaF-heparin-plasma</th><th>EDTA-blod</th></tr><tr><td>Serologi</td><td>Albumin CRP</td><td>Glukos</td><td>Laktat</td><td>Blodstatus</td></tr></table> Se även provtagningsanvisningar på Akademiska sjukhuset
Förvaring/Transport	Transporteras snarast till laboratoriet. Proverna bör vara laboratoriet tillhanda inom 30 minuter.
Analyserande laboratorium	Odling, direktmikroskopi, frysning: Klinisk mikrobiologi i Gävle Celler, Laktat, Glukos, Albumin: Klinisk kemi och transfusionsmedicin i Gävle, Hudiksvall och Bollnäs Serologi, PCR: Akademiska laboratoriet i Uppsala
Referensintervall	Leukocyter < 5 x10^6/L Poly 0 x10^6/L Mono < 5 x10^6/L Erytrocyter 0 x10^6/L Csv-Albumin 17–40 år < 280 mg/L 40–50 år < 320 mg/L > 50 år < 390 mg/L Csv/P-S Albuminkvot 17–30 år < 5,7 x 10^{-3} 30–40 år < 6,2 x 10^{-3} 40–50 år < 7,2 x 10^{-3} 50–60 år < 8,9 x 10^{-3} > 60 år < 9,0 x 10^{-3} Csv-Laktat < 2,1 mmol/L Csv-Glukos > 60 % av P-Glukos Csv/P-Glukoskvot > 0,6
Svarstid	Odling, direktmikroskopi: se Provtagningsanvisning Liquor, odling och direktmikroskopi Celler, Laktat, Glukos, Albumin: Dagligen Serologi, PCR: Se Akademiska laboratoriet i Uppsala
Ackrediterad	Odling, direktmikroskopi, Albumin: Ja Csv-Celler, Csv-Laktat, Csv-Glukos: Nej Serologi, PCR: Se Akademiska laboratoriet i Uppsala
Efterbeställning	Kan inte efterbeställas.
Patientinformation	Ej tillämpligt
Biobanksprov	Odling, direktmikroskopi: Nej Frysning: Ja Celler, Laktat, Glukos, Albumin: Nej Serologi, PCR: Se Akademiska laboratoriet i Uppsala

Kopia garanterar endast utskriftsdatumet

Kommentarer/övrig upplysning	Viktigt att notera: • Provtagningen för meningitdiagnostik skall ske så tidigt som möjligt efter symptomdebuten då tid till insättande av adekvat antibakteriell eller antiviral behandling är helt avgörande för utgången av behandlingen. • Det är av största vikt att proverna lämnas till laboratoriet inom helst 10–30 min, dels för Csv-Laktat och Csv-Glukos, men även för att få så optimalt odlingsresultat som möjligt.
Medicinsk bakgrund/Indikation	Bakteriell meningit Meningoencefalit (virus)

Provtagning vid demens- och MS-utredning

Remiss	Elektronisk remiss från journalsystem i Gävleborgs län eller pappersremiss 1 Bassortiment Gävleborg (skriv för hand under övriga analyser) Remiss från Neurokemi Sahlgrenska sjukhuset i Mölndal: Remiss 7 Klinisk kemi, Likvoranalyser
Provtagning	Cerebrospinalvätska 1. 10 mL plaströr med skruvlock (flera, 1–3) 2. Märk rören i ordningsföljd 1, 2 osv. med tuschpenna. 3. Provtagningstid måste anges. 4. Minsta provmängd: Demensutredning: totalt 4 mL (minst 2 mL/rör). MS-utredning: totalt ca 12 mL (rör 1 ca 10 mL, rör 2 minst 2 mL)

Demensutredning

Csv-rör 1 Min 2 mL	**Csv-rör 2** Min 2 mL
Isoelektrisk fokusering med immuno-fixation Albumin IgG IgM Tau GFAP NFL S100 etc	Celler (Analys sker lokalt)

MS-utredning

Csv-rör 1 Ca 10 mL	**Csv-rör 2** Min 2 mL
Isoelektrisk fokusering med immuno-fixation Albumin IgG IgM	Celler (Analys sker lokalt)

Blod

5 mL serumrör med gel, gul kork (eller kapillärprov i motsvarande mikrorör).

Kopian är giltig endast utskriftsdatumet

	Se även: Analyslista Sahlgrenska
Förvaring/Transport	Cellerna skall räknas inom 2 timmar, eftersom en snabb cytolys äger rum i cerebrospinalvätska. Transporteras snarast till laboratoriet. Proverna bör vara laboratoriet tillhanda inom 30 minuter. Centrifugerad likvor fryses i kryorör, portionerna skickas frysta. Proverna får inte tinas.
Analyserande laboratorium	Csv-Celler: Klinisk kemi och transfusionsmedicin i Gävle, Hudiksvall och Bollnäs Demens- och MS-diagnostik: Sahlgrenska sjukhuset i Mölndal
Referensintervall	Leukocyter < 5 x10^6/L Poly 0 x10^6/L Mono < 5 x10^6/L Erytrocyter 0 x10^6/L Demens- och MS-diagnostik: se Sahlgrenska sjukhuset i Mölndal
Svarstid	Csv-Celler: Dagligen Demens- och MS-diagnostik: se Sahlgrenska sjukhuset i Mölndal
Ackrediterad	Csv-Celler: Nej Demens- och MS-diagnostik: se Sahlgrenska sjukhuset i Mölndal
Efterbeställning	Kan inte efterbeställas.
Patientinformation	Ej tillämpligt
Biobanksprov	Csv-Celler: Nej Demens- och MS-diagnostik: se Sahlgrenska sjukhuset i Mölndal
Kommentarer/Övrig upplysning	Provtagning för demens- och MS-diagnostik skall ske i början av veckan (måndag–tisdag, senast onsdag) så att proverna kommer till analyserande laboratoriet i Mölndal på en vardag.
Medicinsk bakgrund/Indikation	Demens/Alzheimer alt. Multipel Skleros

Kopian garanteras endast utskriftsdatumet

Revideringar

Datum	Revisionsnr	Ändring
2023-03-06	6	Lagt till rubriken revideringar. På provtagning vid hjärnblödningsmisstanke avsnitt för RI lagt ändring för abs bedömning samt mindre redaktionella ändringar under kommentarer.
2024-08-16	7	RI-ändring för Csv-Laktat (s.4)